

Narzędzie dydaktyczne tradycyjne, **kl. VIII**

Nr 6: cykl scenariuszy dotyczący dłuższej lektury nieobowiązkowej

Autor: Ewa Nowak

Temat: Zapraszamy na poranek literacki

Cele lekcji. Uczeń:

- samodzielnie dokonuje wyboru lektury,
- uzasadnia swój wybór, dobierając odpowiednie argumenty,
- samodzielnie przygotowuje wypowiedź ustną prezentującą wybraną książkę,
- doskonali umiejętność publicznych wystąpień,
- ocenia wystąpienia kolegów,
- poznaje wartościowe pozycje lekturowe do przeczytania.

Komentarz metodyczny:

Proponowana formuła zajęć lekcyjnych w całości oparta jest na aktywności uczniów. Na jednej lekcji zdąży wystąpić 6 - 7 uczniów (przy założeniu, że na każde wystąpienie przeznaczymy 5 minut), w związku z tym zajęcia tego typu mogą odbywać się cztery – pięć razy w roku szkolnym, by każdy uczeń miał okazję zaprezentować swoje wystąpienie. Przed rozpoczęciem lekcji warto zmienić tradycyjny układ ławek i stolików w sali, ustawiając je np. w kręgu, by stworzyć atmosferę bliskości, literackiego spotkania.

Faza wstępna

W domu (tydzień – dwa wcześniej) wyznaczeni uczniowie (6 – 7 osób) przygotowują ustne wystąpienie (np. w formie planu, prezentacji) rekomendujące kolegom przeczytaną przez siebie książkę, którą uważają za interesującą, wartą poznania. Na początku lekcji uczniowie mają za zadanie wybrać zgodną ze swoim przekonaniem tezę i dokończyć zdanie:

Lubię czytać, ponieważ

Nie lubię czytać, ponieważ

Działania personalizujące:

Uczniowie, którzy mają trudności z dokończeniem tezy (podaniem argumentów) mogą wybrać z podanych propozycji (załącznik 1).

Faza właściwa

Uczniowie przedstawiają przygotowane przez siebie wystąpienia (nie mogą to być teksty odczytywane z kartki). Po zakończeniu wypowiedzi można autorowi wystąpienia zadawać pytania dotyczące prezentowanej propozycji lekturowej. W czasie wypowiedzi uczniów nauczyciel na tablicy zapisuje autorów i tytuły omawianych książek, to samo zapisują uczniowie w swoich zeszytach, zaznaczając znakiem „+” lub „-”, czy propozycja lekturowa ich zainteresowała. (załącznik 2). Po lekcji można spis tytułów rekomendowanych do czytania zapisać na specjalnej tablicy, karcie brystolu, macie i zawiesić na dłuższy czas w sali, by uczniowie cały czas mieli go przed oczyma.

Działania personalizujące:

Każdy uczeń sam decyduje o formie wystąpienia, jego treściowej zawartości, kierując się własnymi potrzebami i możliwościami.

Komentarz metodyczny:

Wystąpienia uczniów trzeba poprzedzić komentarzem uczulającym, by uczniowie skupiali uwagę na wypowiedziach kolegów, słuchali aktywnie, by móc zadać pytania, a także ocenić, która propozycja lekturowa jest interesująca (temu będzie poświęcona faza podsumowująca lekcję). Ta faza lekcji w całości uzależniona jest od aktywności (w mówieniu i słuchaniu) uczniów. Tym samym zrealizować można zasadę podmiotowości – to uczniowie decydują o toku lekcji, będąc jej aktywnymi uczestnikami. Duże znaczenie mają pytania zadawane autorowi wystąpienia po jego prezentacji – świadczą o aktywnym słuchaniu. Konieczność oceny plusem lub minusem poznanej propozycji lekturowej daje szansę na wyegzekwowanie uważnego słuchania.

Faza podsumowująca

W fazie końcowej lekcji uczniowie oceniają poznane propozycje lekturowe. Raportują, które propozycje ocenili plusem, które minusem. Każdy deklaruje, którą lekturę na pewno przeczytał. Uczniowie słabsi podają tylko autora i tytuł, pozostali zapisują przynajmniej jeden argument, uzasadniający deklarację.

Komentarz metodyczny:

Na ocenę na pewno będą miały wpływ przynajmniej dwa elementy: po pierwsze walory prezentowanej książki, odpowiadające preferencjom uczniów, po drugie sposób i atrakcyjność prezentacji (płynność wypowiedzi, tempo, modulacja, waga prezentowanych argumentów). Dlatego ta część lekcji z dydaktycznego punktu widzenia ma duże znaczenie. Uczy wydobywania w trakcie aktywnego słuchania informacji (co interesującego jest w omawianej książce), pokazuje znaczenie i wagę, wpływ elementów retorycznych na ocenę wypowiedzi. Nauczyciel w komentarzu zamykającym lekcję może zwrócić na to uwagę uczniów.

Działania personalizujące:

Uczniowie słabsi oceniają poznane propozycje lekturowe plusem lub minusem, opierając się na intuicji. Można im podpowiedzieć kilka możliwości uzasadnienia (ciekawa fabuła, intrygujący bieg wydarzeń, humor) Pozostali samodzielnie muszą zaprezentować argumenty, które zadecydowały o ocenie. Uczniowie uzupełniają wybrane zdanie (można to ćwiczenie wykonać za pomocą karteczek rozdanych indywidualnie uczniom w zależności od ich możliwości):

Na pewno przeczytam

Na pewno przeczytam,

ponieważ

Na pewno przeczytam,

ponieważ

a także

Komentarz metodyczny:

Proponowana formuła lekcji daje szansę na aktywizację czytelniczną uczniów. Z jednej strony każdy uczeń musi przeczytać przynajmniej jedną książkę, by móc ją zaprezentować kolegom. Z drugiej strony – często uczniowie nie czytają, bo nie wiedzą, jakie pozycje mogą być dla nich interesujące. Dorośli (rodzice, nauczyciele) nie zawsze trafiają w gusta czytelnicze uczniów, kierują się bowiem swoimi upodobaniami. Natomiast rekomendacja rówieśników stwarza szansę, że uczniowie chętnie sięgną po zaprezentowane lektury, kierując się autentycznym zainteresowaniem.

Załącznik 1

Dokończ jedną ze wskazanych tez, wybierając argumenty z podanych propozycji zgodnie z twoimi przekonaniem:

Lubię czytać, ponieważ	Nie lubię czytać, ponieważ
<ul style="list-style-type: none">• Ciekawie wtedy spędzam czas.• Interesują mnie zajmująco opowiedziane historie.• Mogę poznać życie innych ludzi.• Poznaję rozmaitych bohaterów.• Znajduję odpowiedzi na pytania, które mnie zastanawiają.• Rozwijam moją wyobraźnię.• Mam o czym rozmawiać z kolegami.• Czuję się mądrzejszy.	<ul style="list-style-type: none">• Mam kłopoty z techniką czytania.• Szybko się męczę.• Nie potrafię zorganizować sobie czasu na czytanie.• Nie zapamiętuję ważnych szczegółów.• Nie rozumiem, co czytam.• Mam kłopot z wyborem ciekawej książki.• Nie lubię się zastanawiać nad tym, o czym czytam.• Nie umiem się skoncentrować i skupić.• Książki wydają mi się za grube.

Załącznik 2.

Zapisz, jakie propozycje lekturowe poznałeś na dzisiejszej lekcji. Przy każdej z nich znakiem „+” lub „-” zaznacz, czy wystąpienie kolegi cię zainteresowało.

Autor	Tytuł książki	Ocena + / -

Temat: Nasze preferencje czytelnicze – przeprowadzamy szkolny sondaż

Cele lekcji. Uczeń:

- uczy się współpracy w grupie,
- bierze odpowiedzialność za efekty pracy w grupie,
- wie, na czym polegają badania sondażowe,
- opracowuje wyniki przeprowadzonych badań,
- uczy się publicznych wystąpień.

Komentarz metodyczny:

Zajęcia są oparte na pracy grup. Ta forma działania uczy samodzielności, pomaga w tworzeniu relacji interpersonalnych między członkami grupy. Wymaga jasnego określenia celów pracy, rzetelnego podziału zadań do wykonania, ustalenia procedury postępowania, formy prezentowania efektów pracy. Ma charakter socjalizujący – jakość pracy wykonanej przez indywidualnego ucznia przekłada się na całościowe efekty końcowe. Pozwala na personalizowanie i indywidualizację pracy.

Faza wstępna

Lekcję rozpoczynają działania mające na celu wyjaśnienie, czym jest sondaż.

Działania personalizujące:

Część uczniów samodzielnie układa definicję rzeczownika „sondaż” (uczniowie spotykają się z informacjami o przeprowadzonych sondażach np. w telewizji). Pozostali układają definicję z otrzymanej rozsypanki (załącznik 1.). Porównujemy efekty pracy, ustalamy jednolitą definicję.

Komentarz metodyczny:

Wstępne zdefiniowanie, czym jest sondaż, przybliżony charakter działań, którymi będą się zajmowali uczniowie. Wiedza o tym, czym jest, na czym polega i czemu służy sondaż, pozwoli na ustalenie procedury postępowania, podział zadań wśród członków grup.

Dzielimy zespół klasowy na 5 grup. Przedstawiamy cel działania - jest nim zbadanie za pomocą sondażu preferencji czytelniczych wszystkich kolegów i koleżanek ze szkoły.

Faza właściwa

Omawiamy procedurę postępowania w trakcie prowadzenia sondażu:

- każda grupa bada respondentów z jednego poziomu klas: gr. 1. klasy czwarte; gr. 2. kl. piąte, gr. 3. kl. szóste; gr. 4. kl. siódme; gr. 5. kl. ósme;
- uczniowie proponują pytania do sondażu, dzięki którym można będzie sprawdzić, jakie książki i dlaczego najchętniej czytają respondenci (sondaż powinien zawierać dwa pytania: *Jaką książkę poleciłbyś do przeczytania kolegom? Podaj tytuł i autora; Dlaczego według ciebie ta książka jest warta przeczytania?*)
- Ustalamy, jakie czynności należy wykonać w celu przeprowadzenia zamierzonego badania. Na przykład:
 - wybrać lidera, który będzie koordynował pracę grupy,
 - ustalić liczebność klas, policzyć liczbę respondentów,
 - przeprowadzić badania wśród ankietowanych;
 - na podstawie odpowiedzi badanych osób stworzyć listę proponowanych lektur do czytania według odpowiedniej zasady (np. według liczby wskazań, według kraju pochodzenia autora, według tematyki);
 - opracować według przyjętej zasady argumenty, którymi respondenci uzasadniali wybór książki (np. lista od najczęściej wskazywanych; graficzne słupki, koła).
- W grupach uczniowie przydzielają czynności, którymi zajmą się poszczególne osoby. Wypełniają kartę zadań (załącznik 2.).

Ustalone zadania odpowiedzialne za nie osoby wykonują w ciągu wyznaczonego czasu (np. dwa tygodnie).

Działania personalizujące:

Każdy uczeń sam (zgodnie ze swoimi zainteresowaniami i możliwościami) deklaruje, którymi czynnościami związanymi z sondażem chce się zająć. Praca każdego ucznia jest ważna, wpływa na końcowe efekty pracy całej grupy.

Komentarz metodyczny:

Każda grupa przeprowadza sondaż wśród uczniów odpowiednich klas, (4, 5, 6, 7, 8), ponieważ różnią się oni wiekiem, co z pewnością wpływa na wybory czytelnicze – co innego czyta uczeń kl. 4., co innego kl. 8. Każdy z członków grupy jest odpowiedzialny za wybrane przez siebie zadanie. Jedną czynnością może się zająć kilka osób (np. dwie, trzy osoby przeprowadzają rozmowy, dwie opracowują graficznie zebrane argumenty itp.). Warto, by

członkowie grupy wybrali spośród siebie lidera, który będzie koordynował pracę, pilnował jej terminowości. Grupa wybiera także osobę (osoby) prezentującą efekty pracy przed całością zespołu klasowego.

Faza podsumowująca

Podsumowanie pracy przebiega po upływie ustalonego czasu, poświęconego na przeprowadzenie sondażu i opracowanie jego wyników. Grupy decydują o wybranej formie prezentacji. Począwszy od grupy zajmującej się badaniem w kl. 4 grupy przedstawiają według przyjętej przez siebie zasady listy lektur zaproponowane przez respondentów, następnie zapoznają klasę z argumentami, którymi respondenci uzasadniali swoje wybory. W trakcie prezentacji będzie można zauważyć, czy i jak różnią się wybory czytelnicze w zależności od wieku respondentów. Na zakończenie każda grupa wykonuje plakat, na którym znajduje się lista polecanych do przeczytania książek dla każdego poziomu klas albo zachęta do przeczytania jednej, wybranej lektury (w zależności od decyzji grupy). Plakaty te warto zawiesić w widocznych miejscach szkoły, by uczniowie mieli je stale przed oczyma.

Działania personalizujące:

Każda grupa na początku prezentacji efektów pracy przedstawia, który uczeń za co był odpowiedzialny, jaki był jego wkład pracy w działania grupy. Każdy może być doceniony za to, czego dokonał, co przyczyniło się do końcowego efektu.

Komentarz metodyczny:

Zajęcia obejmują dwie lekcje (pierwsza: ustalenie sposobu pracy, druga: prezentacja wyników sondażu) oraz czas (tydzień, dwa) poświęcony na samodzielną pracę uczniów. Proponowana formuła działań dydaktycznych ma na celu przede wszystkim zachęcić uczniów do czytania. Rówieśnicze rozmowy o atrakcyjnych, interesujących lekturach być może będą impulsem do sięgnięcia po książkę. Ponadto wcielanie się w rolę badacza przyzwyczajają do naukowej rzetelności, odpowiedzialności za własną pracę. Praca w zespole, konieczność dotrzymania ustalonego terminu, samodzielny wybór formy prezentacji efektów powodują, że uczniowie stają się twórcami lekcji, nauczyciel przyjmuje rolę przede wszystkim pomocnika i obserwatora. Zawieszony w widocznych miejscach szkoły plakat przedstawiający polecane książki (poza tym, że są materialnym dowodem pracy grup) być może zainspirują uczniów innych klas do sięgnięcia po wskazane lektury.

Załącznik 1.

Utwórz z rozsypanki poprawną definicję słownikową rzeczownika „sondaż”.

Osoby udzielające odpowiedzi na pytania ankietowe nazywane są respondentami.

Rodzaj badań opinii publicznej,

Typową formą sondaży są ankiety, kwestionariusze i wywiady.

mających na celu na przykład poznanie opinii na dany temat, postaw i preferencji w wielu dziedzinach (m.in. poparcie partii politycznych, preferowane produkty, ulubione programy)

Załącznik 2.

Zadanie	Osoby odpowiedzialne	Termin wykonania
Koordinacja pracy grupy.		
Ustalenie liczby respondentów.		
Przeprowadzenie rozmów z respondentami.		

Stworzenie listy lektur proponowanych przez respondentów.		
Opracowanie argumentów podawanych przez respondentów.		
Prezentacja efektów pracy grupy.		

Temat: Piszemy teksty o Oskarze, do i dla Oskara

Cele lekcji. Uczeń:

- prezentuje swoje odczucia związane z lekturą,
- doskonali umiejętności tworzenia tekstu w wybranej formie wypowiedzi,
- rozróżnia różne formy wypowiedzi,
- ocenia teksty kolegów,
- uzasadnia swoją ocenę.

Komentarz metodyczny:

Lekcja rozpoczyna cykl zajęć poświęconych omówieniu książki E. E. Schmitta *Oskar i pani Róża*. Wymaga dwóch jednostek lekcyjnych, zgodnie z założeniami pracy metodą swobodnych tekstów. Znajomość utworu Schmitta

stanowi punkt wyjścia do działań tekstotwórczych. Zwornikiem działań jest postać głównego bohatera utworu, Oskara. Teksty tworzone przez uczniów w różny sposób odnoszą się do tej postaci (stąd temat lekcji: o Oskarze do Oskara, dla Oskara). Stanowi to modyfikację metody swobodnych tekstów (w której, jak wiadomo, temat wypowiedzi pisemnej wybiera sam uczeń). Pozostaje, jak w metodzie swobodnych tekstów, swoboda wyboru formy wypowiedzi oraz ukonkretnienie tematyki.

Faza wstępna

Lekcję rozpoczynają swobodne wypowiedzi uczniów, prezentujących swoje odczucia związane z lekturą utworu Schmitta.

Działania personalizujące:

Uczniowie mający problem z publicznym przedstawianiem odczuć związanych z lekturą uzupełniają tabelę (załącznik 1) – wymieniają elementy utworu, które wywołały wskazane emocje, odczucia.

Komentarz metodyczny:

Wstępne wypowiedzi uczniów związane z nazywaniem emocji wywołanych lekturą pozwolą nauczycielowi zorientować się, na ile uważnie (i czy w ogóle...) uczniowie przeczytali powieść Schmitta. Równocześnie uczniowie dostaną sygnał, że nie każda lektura musi budzić emocje pozytywne – książka może się nie podobać, wywoływać odczucia negatywne, a uczeń ma prawo je prezentować. Uczniowie muszą zyskać świadomość, że bez względu na to, jakie emocje utwór budzi, warto i trzeba o nim rozmawiać.

Faza właściwa

- Przed lekcją w widocznym dla wszystkich uczniów miejscu nauczyciel zawiesza mapę mentalną, przedstawiającą nazwy różnych form wypowiedzi (załącznik 2).
- W wypowiedziach uczniów z wstępnej fazy lekcji z pewnością pojawi się postać głównego bohatera, Oskara. Nauczyciel informuje, że lekcja będzie poświęcona właśnie tej postaci. Zadaniem uczniów jest napisanie tekstu w dowolnie wybranej formie wypowiedzi (uczniom niezdecydowanym pomoże wisząca w widocznym miejscu mapa mentalna), o dowolnej tematyce. Jedynym warunkiem jest to, by tekst był: o Oskarze, do Oskara, dla Oskara (w tym miejscu można zapisać temat lekcji). Na wykonanie zadania uczniowie mają 30 min. Tekst musi być skończony i zatytułowany.
- Po napisaniu tekstów uczniowie w kiluosobowych grupach (3-4 osoby) czytają teksty, wybierają jeden, który według nich jest najlepszy. Muszą uzasadnić swój wybór.

- Na drugiej godzinie lekcyjnej wybrane przez grupy teksty są głośno odczytywane przed całym zespołem klasowym. Nauczyciel na tablicy zapisuje tytuły tych tekstów. W drodze głosowania (nie można głosować na swój tekst, nauczyciel nie bierze udziału w głosowaniu) wybrany jest jeden tekst uznany za najlepszy. Warto podać kryteria głosowania, żeby uniknąć głosowania na osobę, a nie na tekst (np. oryginalność formy wypowiedzi, atrakcyjna treść, przejrzysta kompozycja, bogate słownictwo).

Działania personalizujące:

Metoda swobodnych tekstów daje duże możliwości personalizacji i indywidualizacji pracy. Uczniowie sami decydują, o czym i jak chcą pisać, zniwelowany jest tym samym w dużej mierze przymus pisania. Teksty odzwierciedlają poziom kompetencji tekstotwórczej każdego ucznia indywidualnie. Każdy pisze na miarę swoich możliwości i umiejętności. Równocześnie stworzone teksty odzwierciedlają z jednej strony poziom odbioru lektury, z drugiej pokazują sposób myślenia ucznia. Tym samym płaszczyzna dydaktyczna łączy się z kognitywną. Ich wyznacznikiem staje się uczniowski tekst.

Komentarz metodyczny:

Zamiast typowych dla szkolnej rzeczywistości polonistycznej opisu i charakterystyki postaci można tworzyć teksty w różny sposób z tą postacią związane. Możliwość samodzielnej decyzji, o czym i jak będzie tworzony tekst, pozwala wyjść poza typowe szkolne sytuacje dydaktyczne – tu sam uczeń kreuje tok lekcji. Tak tworzone teksty pozwalają na autentyczne wypowiedzi we własnym imieniu - uczeń poprzez tekst pokazuje swój odbiór, rozumienie i przeżycie lektury, do której tekst uczniowski nawiązuje. Odejście od oceny tekstu stopniem niweluje lęk przed pisaniem. Należy jednak uczulić uczniów, że przy wybieraniu tekstów należy kierować się ich walorami, a nie sympatią bądź antypatią do autora.

Faza podsumowująca

Fotografujemy tekst i wyświetlamy go na ekranie. Na drugiej lekcji tekst poddawany jest poprawkom redakcyjnym. Uczniowie proponują zmiany kompozycyjne, uzupełnienia, zmiany stylistyczne (np. niwelacja powtórzeń, błędów językowych itp.).

Działania personalizujące:

Każdy uczeń dokonuje indywidualnej obserwacji tekstu. Proponuje poprawki, które uznaje za celowe, potrzebne. Ewentualnie zamiast wspólnej pracy nad redakcją wybranego tekstu można poprosić, by w parach uczniowie wymienili się swoimi tekstami i dokonali redakcji tekstu kolegi.

Komentarz metodyczny:

Praca redakcyjna pokazuje, że każdy tekst może być lepszy, lepiej skomponowany, napisany odpowiedniejszym stylem. Uświadamia jednocześnie, że pisanie to nie tylko kwestia talentu, weny twórczej, ale rzetelnej pracy, pisarskiego rzemiosła.

Wszystkie napisane na lekcji teksty po poprawkach i korektach redakcyjnych można zamieścić w internecie na stworzonym profilu Oskara. Można też wydać małą książeczkę tekstów związanych z Oskarem – uczniowie przepisują swoje teksty np. na kartkach z bloku technicznego, łączą je, projektują stronę tytułową.

Załącznik 1.

Podaj elementy utworu, (związane na przykład ze światem przedstawionym, sposobem narracji, sposobem pisania, konstrukcją utworu) które wywołały w tobie wskazane odczucia, emocje.

zainteresowanie	
zainteresowanie	
wzruszenie	
podziw	
niechęć	

irytacja	
obojętność	

Załącznik 2.

